
[Home](#) / Lapsevanemate koolitused

Lapsevanemate koolitused

Lapsevanemate osalemine lapsevanematele suunatud koolitustel

Marit Kuusk

Lapsevanemaks saamine toob endaga paratamatult kaasa õppimise ning mitmed lapsevanematele suunatud koolitused on väga tõhusad vanemlike pädevuste ja vanemliku enesetõhususe tõstmiseks, parandades nii lapsevanemate, kui laste heaolu ja tervist (Kullaste, 2012; Edovald & Roosa, 2011; Huhn & Zimpfer, 1989; Morawska, Ramadewi & Sanders, 2014; Mytton, Ingram, Manns & Thomas, 2014). Paraku jääb koolitustel osalemine pigem kesiseks, mistõttu on koolituste loojate ja pakkujate jaoks väljakutseks lapsevanemate osalemine neil koolitustel (Whittaker&Cowley, 2014; Hindman, Brooks, & Zwan, 2012; Telleen 1990). Artikli aluseks on probleemküsimus, milline on lapsevanemate valmisolek neile suunatud koolitustel osaleda ning millised tegurid seda valmisolekut mõjutavad. Probleemist lähtuvalt on uurimuse eesmärgiks ülevaade lapsevanemate valmisolekust neile suunatud koolitustel osaleda ning seda mõjutvatest teguritest. Uurimuse andmeanalüüsi meetod on kvalitatiivne sisuanalüüs. Andmeid koguti 8 lapsevanemaga läbiviidud poolstruktureeritud individuaalintervjuu ning fooksugrupiintervjuu transkribeeringutest. Uurimistulemuste põhjal selgus, et vanemate valmisolek koolitustel osaleda on vähene ning peamisteks valmisolekut mõjutavateks teguriteks on võimalus leida hetkel oluline info kiiresti ja mugavalt Interneti vahendusel või lähedastega suheldes ning teadmatus ja ebausaldusväärsus koolituste sisu osas.

Võtmesõnad: Lapsevanemad, koolitus, koolitustel osalemine, vanemaharidus

Sissejuhatus

Meie ühiskonnas peetakse lapsevanemate osa lapse arengus ja kasvatuses otsustavaks, mille kõrval näiteks kool jääb üsna marginaalseks mõjutajaks (Huttunen, 2005). Vanemaks olemine ei ole olulisel kohal mitte ainult perekonna toimimises, vaid on keskseks teguriks kogu ühiskonna jaoks (Whittaker & Cowley, 2014; Huttunen, 2005). Perele olukord ja lapsevanemaks olemine on Euroopas ja kogu maailmas tähelepanu kogumas (Kullaste, 2012, 21). Näiteks on Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee liikmesriikidel soovitanud arendada poliitikaid, mis toetaksid positiivset vanemlust (2006, viidanud Kullaste, 2012, 21). Positiivne vanemlus on lähenemine laste kasvatamisele, mille eesmärgiks on soodustada lapse kohast arengut ja laste käitumisega toimetulekut moel, mis on konstruktiivne ja ei tee lapsele haiget (Edovald, 2011).

Positiivse vanemluse toetamiseks on loodud mitmeid lapsevanematele suunatud koolitusi. Erinevatest uuringutest selgub, et koolitustel on tugev positiivne mõju neis osalenud lapsevanematele ja nende peredele (Hindman jt, 2012), kuid vaatamata sellele on lapsevanemate valmisolek neil koolitustel osaleda vähene (RISC, 2008; Kullaste, 2012; Dumas, Nissley-Tsiopinis & Moreland, 2007; Hindman jt, 2012; Whittaker & Cowley, 2014). Kuna koolitustelt saadav positiivne mõju on otseselt seotud vanemate osalusega neil koolitustel, siis ainuüksi efektiivsete koolituste olemasolu ei garanteeri positiivseid tulemusi (Kullaste, 2012; Whittaker & Cowley, 2014).

Ülaltoodust tuleneb uurimisprobleem, mis on sõnastatud küsimusena: milline on lapsevanemate valmisolek neile suunatud koolitustel osaleda ning millised tegurid seda valmisolekut mõjutavad. Probleemist lähtuvalt on käesoleva artikli eesmärk analüüsiv ülevaade lapsevanemate valmisolekust neile suunatud koolitustel osaleda ning seda mõjutavatest teguritest.

Uurimaks probleemküsimust, viidi läbi uurimus, mille käigus intervjueriti individuaal ja fookusgrupiintervjuu käigus 8 lapsevanemat. Ülevaade saadi intervjuude põhjal läbiviidud kvalitatiivsest sisuanalüüsist.

Lapsevanemate osalemine koolitustel

Lapsevanemaks saamine toob endaga paratamatult kaasa õppimise. Õppimine lapsevanema rollis on pidev ja oluline ning jääb kestma ka siis, kui laps on täiskasvanuks saanud, mistõttu lapsevanema rolliga kaasnev õppimine on läbi elu kestev. (Kullaste, 2012.)

Käesolevas artiklis on fookus lapsevanemate valmisolekul õppida neile suunatud koolituste kaudu. Valmisoleku mõiste on lõpmata komplitseeritud ning seda ei saa kunagi põhjalikult lahti mõtestada (Vooglaid, 1999, 44), kuid antud artiklis käsitletakse valmisolekut, kui lapsevanema võimet ja sihikindlust järjepidevalt märgata ja teadvustada olukordi, kus vanema enda teisti käitumine võib

tuua lapse ja lapsevanema enda seisukohast kaasa paremaid tulemusi, kuid vanema enda teadmistest ja oskustest jääb väheseks, ning nende märkamiste põhjal leida võimalusi oma teadmisi vanematele suunatud koolitustel täiendada ja arendada (Vooglaid, 2014).

Koolitus aitab kaasa kohanemisele, on innustav ja toetav ning loob võimalusi mõistmiseks, teadmiste/oskuste omandamiseks, seniste teadmiste ja oskuste kriitiliseks analüüsimiseks ja mõtestamiseks ning valmisolekute kujunemiseks (Märja & Lõhmus & Jõgi, 2003, 125) Artiklis peetakse koolituste all silmas koolitusi, treeninguid, programme ja muid organiseeritud õppetegevusi (Märja jt, 2003, 49), mis on suunatud lapsevanematele, suurendamaks nende teadmisi, oskusi ning enesetõhusust lapsevanema rollis (Whittaker & Cowley, 2014). Lapsevanematele suunatud koolitused on arenenud riikides üks võtmefaktoreid laste väärkohtlemise ennetamisel ning elujärje parandamisel (Hindman, Brooks & Zwan, 2012; Whittaker & Cowley, 2014).

Koolituste kõrval on mitmeid alternatiivsed infokanaleid. Märkimisväärselt suur ja mitmetasandiline mõju vanemlusele on meedial. Meedial on nii otseste, kui varjatud sõnumite toel väga suur mõju nii lapsevanemate, kui ühiskonna ootustele lapsevanemale – televisioonis, ajakirjades, ajalehtedes, blogides, veebilehtedel, ja mujal pakuvad eksperdid segatuna meelelahutusega erinevaid tehnikaid, vahendeid ja lahendusi olemaks "hea lapsevanem". (Assarson & Aarsand, 2011.) Meedia loob suurel määral üldise ja raskesti teostatava kuvandi kogu ühiskonnale sellest, milline lapsevanem olema peab ja milline ta kindlasti olla ei tohi, arvestamata sealjuures perede kultuuriliste, sotsiaalsete või muude eripäradega. (Aarsand, 2014; Assarson & Aarsand, 2011.)

Meedia ning selle kättesaadavus on seotud Interneti ja veebitehnoloogia kiire arenguga. Märkimisväärne hulk Interneti kasutajatest on lapsevanemad, külastades tuhandeid veebilehekülgi, saamaks vastuseid oma muredele ja küsimustele, olulisi nõuandeid, leidmaks vajalikke infoallikaid ja erinevaid tooteid, mis on just neile mõeldud (Na & Chia, 2008). Veeb on enamiku lapsevanemate jaoks saamas kiireimaks ja tihti usaldusväärseimaks infoallikaks võrreldes pereliikmete, sõprade, raamatute, lastearstide, professionaalide, ajakirjade ja televisiooniga (Rothbaum, Martland, & Beswick Jannsen, 2008). Kuid Karu ja kolleegide uurimus (2012) toob välja, et Eesti vanemate jaoks on veebist olulisemaks info saamise kanaliks paberkandjal temaatilise kirjanduse lugemine (78%) ja lähedaste käest nõu küsimine (78%), tihti pöörduakse arstide (65%) ja õpetajate (60%) poole ning õpitakse telesaadeteid vaadates (59%). Internetifoorumeid külastas 51% vastanutest. Samas koolitustel osales vaid 29% vastanutest. (Karu jt., 2012)

Lapsevanemaks olemisega kaasneb Eestis hulk sotsiaalselt soovitavaid norme (RISC, 2008), mida võib seostada samuti meedia poolt loodud kuvandiga lapsevanemast ja ootustest temale (Aarsand, 2014; Assarson & Aarsand, 2011). RISC Väärtushinnangute uuringust (2008) selgunud eestimaalaste kommet oma pereeluga seotud probleemidega üldiselt ise hakkama saada, kinnitab ka Eestis poliitikauuringute keskuse Praxis poolt lapsevanemate hulgas läbi viidud küsitluse tulemused, millest selgus, et 87% Eesti täiskasvanud elanikest on nõus väitega, et iga lapsevanem peaks ise teadma, milline on õige viis lapsi kasvatada; 71% leiab, et iga lapsevanem peaks ise oma laste kasvatamisega seotud probleemidega toime tulema. Samal ajal on 54% vastanutest nõus sellega, et sõnakuulmatu laps näitab, et vanem ei tule oma lapse kasvatamisega toime ning vaid 33% vastanutest arvab, et see on lapsevanema enda asi, kuidas ta oma last kasvatab. (Karu jt, 2012.) RISC Väärtushinnangute uuring (2008) tõi lisaks välja ka selle, et 84% vanematest nõustub väitega, et mitte ainult lapsed ei pea õppima vanematelt, vaid ka vanemad peavad õppima lastelt. (RISC, 2008) Sotsiaalsed normid on nii lapsevanemate, kui ka üldelanikkona teadvusesse sügavalt juurdunud, kuid käitumuslikul tasandil ei suudeta siiski kõiki norme täita, mis omakorda tekitab lapsevanemates pingeid. Lapsevanematel on raske hallata lapsevanemaks olemisega kaasnevaid pingeid ja emotsioone. (RISC, 2008)

Uskumuste ja normide kõrval on 1980. aastatel USA-s läbi viidud uuringu põhjal oli üks põhjuseid, miks vanemad koolitustel ei osalenud, ega küsinud mujalt abi, see, et vanemad ei pidanud lapse käitumisprobleeme või lapsevanema ja lapse vahelisi probleeme piisavaks, et abi otsida (Telleen, 1990).

Samuti on sagedasemad põhjused koolitustel mitte osalemiseks teadmatuse võimalikest koolitustest, halb ajastus, tihe isiklik ajakava, ebasobiv asukoht või puuduvad lapsehoiu võimalused (Whittaker & Cowley, 2014.). Teadmatust võimalikest koolitustest Eestis kinnitavad samuti Praxise ja Euroopa Sotsiaaluuringute uurimuse tulemused, millest selgus, et 44-53% küsitletud lapsevanematest on kogenud olukorda, kus nad on vajanud nõu, kuid ei teatud kuhu või kelle poole pöörduda (RISC, 2008; Karu jt, 2012).

Nagu eelpool mainitud, mängib olulist rolli see, kas koolitus sobib päevakavva ja kui tihti see aset leiab ning kus see toimub (Whittaker ja Cowley, 2014; Dumas jt, 2007; Hindman jt, 2012; Miller ja Sambell, 2003). Ajalistest võimalustest lähtuvalt võib olla problemaatiline mõlema vanema osalemine koolitustel. See omakorda, kui üks vanem toob koolituselt koju uued ideed, mis ei ole kooskõlas varem kehtinud vaadetega, võib tekitada tõsisemaid peresiseseid konflikte ning vähendada lahknevate pereväärtuste tõttu oluliselt teise vanema valmisolekut järgnevatel kohtumistel osaleda. (Whittaker & Cowley, 2014) Olulisteks koolitustel osalemist mõjutavateks teguriteks on erinevad

õppimisega seotud uskumused. Peamiselt eeldatakse, et õpetatakse kuiva teooriat, mis tuleb pähe tuupida ja millest ei ole reaalses elus mingit kasu või ei sobitu see pere jaoks päevakajaliste teemadega, mistõttu kardetakse, et saadud teooria ei pruugi meelde jääda ning võidakse teiste silmis rumalasse olukorda jääda. (Dumas jt, 2007; Whittaker & Cowley, 2014.) Koolitustel osalemist mõjutab positiivselt see, kui tõhusa koolitusplaani kõrvale pakutakse lisaboonusena transporti, sobivat koolituspaika, lastehoiuteenust, sessioonide vahepeal toimuvat suhtlust ja videotreeninguid ehk võimalust kodust mitte lahkuda, toetades nii enesejuhitud õppimist jms. (Whittaker & Cowley, 2014) Näiteks madalama sissetulekuga vanemaid, kellel ei olnud olulisi ajalisi piiranguid, mõjutas 8 nädala pikkusel koolitusel osalema reklaami ja aktiivse tutvustamise kõrval koolitusega kaasnevas uuringus osalemise eest saadav rahaline hüve, ning see, et koolituse ise oli tasuta, koolituse ajal pakuti tasuta lapsehoiuteenust, tasuta toitu ning hüvitati koolituspaika tulemisega seotud transpordikulu (Dumas jt, 2007).

Oluline tegur mõjutamaks lapsevanemaid koolitusel osalema, on oodatavate tulemuste kõrval koolituse sisu tutvustamine ning teooria, millel koolitus põhineb, väljatoomine. Selliselt saab vanem ülevaate, kas koolitus vastab just tema vajadustele ja ootustele ning millised on oodatavad tulemused. (Miller & Sambell, 2003) Milleri ja Sambelli poolt aastal 2000 läbi viidud uuring tõi välja lapsevanemate 3 peamist ootust koolitusele:

- soovitakse teada konkreetseid fakte ja teadmisi, mida vanemad saavad teha, et muuta oma lapse käitumist;
- jagada oma kogemusi lapsevanemana ning kuulda, et teistel vanematel on sarnased probleemid, kogeda vastastikkust mõistmist;
- mõista seda, miks probleemid olukorrad on tekkinud

Kõik küsitletud vanemad, sõltumata vanusest, sotsiaalsest kuuluvusest ja lastekasvatuse kontekstist, ootasid koolitustelt konkreetseid nõuandeid. Kuid intervjuude käigus selgus, et olulised olid samuti suhtlus ja kogemuste jagamine, tajumaks et neid ei mõisteta hukka ja et nad ei ole oma muredega üksi. Lapsevanemad, kes olid esialgu küll tulnud valmis retsepti saama, kuid kes koolituse käigus läbi jagamisele põhineva mudeli jagasid oma kogemusi ja tundsid ennast turvaliselt, olid altimad edasi liikuma peegeldava õppimismudeli juurde, mis aitas neil näha, et tekkinud probleem ei ole ilmingimata lapse tekitatud ning pani neid põhjalikumalt mõtlema enda vanemliku lähenemise ja lapse vajaduste üle, aidates neil nõnda iseseisvalt tekkinud probleemile lahendust leida. (Miller & Sambell, 2003.)

Lisaks põhjalikult ja hoolikalt koostatud õppekavale ja tutvustusele, on väga oluline, kes ja kuidas koolituse läbi viib (Whittaker & Cowley, 2014). Olulised on grupiprotsesside toetamise oskused. Näiteks võib hea grupijuhtimise toel grupis osalemine olla vanematele turvaline vastastikkuse jagamise ja toetuse allikas, võimaldades neil uuesti mõtestada nende vanemlikku rolli ning mõista enda osa lapse käitumise juures, mõista paremini lapsi ja nende vajadusi (Whittaker & Cowley, 2014; Miller & Sambell, 2003).

Selleks, et jõuda lapsevanemani on esmatähtis koostöö sidusvaldkondade, spetsialistide ja praktikute vahel (Laste ja ..., 2020). Sealjuures on määrava tähtsusega viis, mil moel koolitusi vanemale tutvustatakse, kuna just esmamulje on see, mille põhjal lapsevanem otsuse teeb, kas koolitusel osaleda või mitte. Shulruf (2004) on kindlaks teinud, et kõige edukamad on need vanematele suunatud koolitused, mis laiendavad vanemate suhtlusringkonda ning jagavad soovitusi teistele olulistele teenustele (viidanud Whittaker & Cowley, 2014).

Kindlasti tuleb arvestada sellega, et üks tegur, mis võib olla valmisolekut mõjutavaks faktoriks ühele perele, ei pruugi mitte kuidagi mõjutada teist perekonda. Niivõrd suur hulk isiklikke ja kontekstist lähtuvaid vanemate valmisolekut mõjutavad tegurid ei tee vanemate kaasamist neile suunatud koolitustele sugugi lihtsaks (Whittaker & Cowley, 2014). Erinevatest uuringutest nähtub, et mitmed loodud koolitused on küll efektiivsed, kuid vanemate osalus neil koolitustel on vähene. Uuringutes tuuakse välja, et koolituste kõrval kasutatakse olulise info saamiseks erinevaid koolitustele alternatiivseid kanaleid. Lisaks selgub erinevaist uuringuid, et koolitustel osalemist takistavad ka mitmed koolitusega seotud uskumused ning isiklikud ressursid.

Meetod ja valim

Andmete kogumisel lähtuti kvalitatiivsest uurimisviisist. Probleemküsimuse uurimiseks kasutati poolstruktureeritud uurimuslikku individuaal- ja fookusgruupiintervjuud, mis andsid võimaluse kaardistada 8 lapsevanema kogemusi, suhtumist ja uskumusi seoses vanematele suunatud koolitustega. Individuaalintervjuu andis võimaluse testida küsimuste mõistetavust ning saadava info vastavust probleemküsimusele. Rühmaintervjuu eeliseks antud probleemi uurimisel oli võimalus saada intervjuu käigus rikkalikumat informatsiooni läbi rühmaliikme stimulatsiooni ja toetuse üksteisele. Lisaks parandasid ja tasakaalustasid rühma liikmed üksteist. Samuti andis rühmaintervjuu ülevaate ühistest ja jagatud seisukohtadest. (Laherand, 2008.)

Lähtuvalt uurimise eesmärgist oli intervjuus osalemiseks oluline olla vähemalt ühe lapse vanem. Valimisse kuulusid 8 lapsevanemat vanuses 32 kuni 39 eluaastat, kelle esiklapse vanus jäi vahemikku 8-10 eluaastat. Kõik intervjuul osalenud lapsevanemate lapsed on vaimselt ja füüsiliselt

terved. Valimis osalenute andmed on välja toodud tabelis (Tabel 1). Intervjueeritavate nimed on asendatud initsiaalidega, mis ei vasta nende tegelikele nimedele. Valimis osales 1 meessoost ja 7 naissoost vanemat. Kahel osalenud vanemal oli 2 last ning 6 osalenud lapsevanemal 1 laps.

Tabel 1

Initiaaal	Intervjuu	Vanus	Sugu	Lapsed	Suhe
I	Individuaalne	37	N	T9	Abielus lapse isaga
E	Rühma	34	N	T8 ja P6	Abielus laste isaga
R	Rühma	32	N	P10	Pikaajaline kooselu mehega, kes ei ole lapse bioloogiline isa
J	Rühma	34	N	T9 ja P4	Abielus laste isaga
L	Rühma	37	N	T9	Abielus lapse isaga
K	Rühma	33	N	T8	Kooselu lapse isaga
T	Rühma	39	M	P9	Abielus lapse emaga
A	Rühma	36	N	P9	Värskes suhtes (2 aastat)

Esmalt toimus eelnevalt valminud teoreetilistest materjalidest lähtudes andmekogumismeetodi valimine ja valimi moodustamine ning põhiküsimuste loomine. Seejärel loodi e-kirjade, telefonikõnede ja otsesuhtluse kaudu kontakte lapsevanematega, kelle esimese lapse vanus jäi 8-10 aasta piiridesse. E-kirjad saadeti klassijuhatajate vahendusel Tallinna Ühisgümnaasiumi 2. ja 3. klasside lapsevanematele. Kontaktide tulemusel leidis üks lapsevanem, kes oli nõus individuaalsel intervjuul osalema ning 10 valimisse sobivat lapsevanemat, kes olid valmis leidma ühise aja fooksugrupiintervjuuks ning neist omakorda 7-ga leidsime doodle.com keskkonna abil ühise sobiva aja kohtumiseks.

23.02.2015 kell 10:00-11:00 toimus individuaalne intervjuu esimese intervjueeritavaga Tallinna Ülikooli Mare Maja III korruse fuajees. Intervjuu salvestati intervjueeritava nõusolekul diktofonile. Intervjueeritav jäi anonüümseks ja on tähistatud tähega I. Intervjuu transkribeeriti helisalvestise

põhjal sõna-sõnalt Fookusgrupiintervjuu viidi läbi 5.03.2015 kell 18:00-19:30 Tallinna Ühisgümnaasiumi ruumides. Intervjuu salvestati intervjuueeritavate nõusolekul diktofonile ja videona ning fookusgrupiintervjuu transkribeeriti helisalvestise ja videomaterjali põhjal sõna-sõnalt. Osalejad tähistati erinevate tähtedega, mis on välja toodud tabelis 1.

Saadud tekstiliste andmete uurimiseks kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi, saamaks ülevaade uuritavast tekstist, kui tervikust. Tekst jaotati transkribeeritud intervjuude korduva lugemise põhjal induktiivse kodeerimise käigus koodideks. Eesmärgist lähtuvalt valiti kaks peamist kategooriat – üheks kategooriaks valiti lapsevanemate valmisolek neile suunatud koolitustel osaleda ning teiseks kategooriaks valiti tegurid, mis mõjutavad lapsevanemate valmisolekut neile suunatud koolitustel osaleda. Lapsevanemate valmisolekut koolitustel osaleda kirjeldavad andmed koondati induktiivse kodeerimise abil esimese kategooria alla. Valmisolekut mõjutvaid tegureid kirjeldavad andmed kodeeriti induktiivse kodeerimise abil omakorda erinevaid tegureid kirjeldavateks 3 alamkategooriateks:

- Koolitustele alternatiivsed kanalid – mille all toodi välja koolitustele alternatiivsed viisid tekkinud probleemidele lahenduse leidmiseks vanemate poolt.
- Teadmatuse ja ebausaldusvärsus – mille all toodi välja erinevad tegurid, mis väljendavad vanemate teadmatust ja ebausaldusvärsust koolituste osas.
- Ajafaktor – mille all toodi välja vanemate ajakasutuse eelistused ja vajadused Saadud andmeid korduvalt lugedes, analüüsides ning korrastades selgusid peamised tulemused ja järeldused.

Tulemused

Järgnevalt on esitatud peamised uurimistulemused, milleni jõuti andmeid analüüsides. Tulemused on illustreeritud intervjuueeritavate tsitaatidega, mis on esile toodud kursiivkirjas.

Lapsevanemate valmisolek lapsevanematele suunatud koolitustel osaleda

Uuringust selgus, et kui vestlus viia lapsevanematele suunatud koolitustele, siis nähakse neid olulise võimalusena enda ja teiste lapsevanemate teadlikkuse tõstmiseks. Samas, kui lapse käitumisega seoses on tekkinud mure või küsimusi, siis ei kaaluta koolitustel osalemise võimalust esmajärjekorras. Vanemad on altimad osalema koolitustel, mis toimuvad lapse koolis või lasteaias või mõnes muus paigas, kuhu on mugav minna.

E: mina olen lasteaias käinud kahel koolitusel, mida lasteaia poolt on välja pakutud.

L: Nõmmel oli ka ma tean, et hästi palju ka kutsuti just erinevatel.... teemadel, et kuidas koolikiusuga hakkama saada. Noh.... ma just mõtlesin, et võiks minna, siis mul ei olnud aega. Täna mul on aega ja enam ei ole. Koolitustel osaletakse pigem siis, kui esimene laps on sündimas või on kuni paari aastane, mil ollakse uue täiskasvanuea rolli lävel ning kogemuste puudumine ajendab koolitusel osalema, saamaks enam olulisi teadmisi, kuidas uues rollis hakkama saada.

K: Gordoni perekoolis käisin ka kunagi. Aga noh... enam... mingeid asju ma mäletan, aga kõiki kindlasti mitte. Kuigi mul oli laps siis nii väike. Täna oleks ilmselt hoopis teine nagu mõte seal. Võib-olla nagu tõlgendaks mingeid asju hoopis teistmoodi, kui siis.

I: Ausalt öeldes minu üks, üksainus nagu vanemakoolitus oligi nagu see Perekool, kus ma väga tõsiselt käisin. Aga see oligi see koht, kus ma teadsin, et minu ees on midagi, millest ma üldse ei tea midagi, keegi ei ... jaa ma teadsin, et igaühel on oma tõde ja mina ei usaldanud kedagi. Sellepärast ma läksingi.

Lapsevanemad, kes olid varasemalt koolitustes ja koolitusprogrammides osalenud, tõid välja, et nad olid saanud meeldiva kogemuse. Koolitus andis neile olulised teadmised ning avarama vaate laste isiksusele, mis on neile suhetes lastega arvestatavalt toeks ja abiks.

K: Gordoni perekool oli sjuuke hea koht, kust sai nagu jumalast palju vihjeid. Ma mäletan, et kui ma seal käisin, siis ma ootasin täiega seda, et ohh täna on see päev, saab jälle minna. /.../ noh nagu sina ütlesid (R-le suunatud), et sa testid. Samamoodi oli nagu... nii... tekkis see mingi pingeline situatsioon... nüüd ma teen niimoodi. Kohe vaatasid, et kas töötab, onju.

E: mina olen lasteaias käinud kahel koolitusel, mida lasteaia poolt on välja pakutud, mis oli nüüd siis juba ma arvan 5 aastat tagasi ja mul siiaani silmad lähevad särama. See oli lihtsalt nii äge.

Erinevalt grüpiintervjuus osalejatest tõi individuaalintervjuul osalenud lapsevanem selgelt ja korduvalt intervjuu käigus välja selle, et ta ei ole peale lapse sünni mõelnud koolitusel osalemise peale, ega näinud või tundnud vajadust koolitusel osalemiseks. Eelistades pigem hetkel olulisel teemal lugeda ning seejärel sügavalt ja erineval moel loetut analüüsida. Samas ei välistanud ta osalemist tulevikus, kui selleks peaks vajadus tekkima ning leidub tema jaoks olulisena tunduv koolitus:

I: tegelikult mul ei olegi päris nagu sellist, noh seisukohta, et kas ma..., kas käia või mitte, kas peab või ei pea. Ma ei tea. Siiaani ei ole vist vajadust olnud. Või ma ei ole tundnud seda vajadust. Ma ei tea.

Kokkuvõtvalt saab öelda, et kui lapsevanematele suunatud koolitused on teemana üleval, siis vanemad valdavalt näevad selles tõhusat võimalust vanemate harimiseks, kuid koolitustel osalemine ei ole hetkel nende esmane valik ning mure korral leitakse abi pigem võimalikest alternatiividest. Seega valmisolek koolitustel osaleda on vähene.

Tegurid, mis mõjutavad lapsevanemate valmisolekut neile suunatud koolitustel osaleda

Alternatiivsed kanalid

Andmeid analüüsides selgus, et vanemad küll kogevad lapsevanemaks olemisega seoses mitmeid väljakutseid ning tunnevad sellega seoses vajadust toe järele, kuid koolitusi ei nähta esmase võimalusena murele lahenduse leidmiseks. Pigem usaldatakse isiklikke varasemaid kogemusi ja teadmisi, nende analüüsimist ja mõtestamist ning kui sellest väheseks jääb, siis leitakse tuge erinevatest alternatiividest nagu lapse, abikaasa või elukaaslasega sel teemal arutlemine või üksteise toetamine keerulisel hetkel, telesaated, raamatud, artiklid veebis ja ajakirjades, kommentaarid neile, vanemate ja sõpradega kogemuste jagamine ning korduvalt toodi välja enese võrdlemist teiste lapsevanematega.

I: Mingit infot ma oskan leida ... niikuinii. Ja siis läheb selle analüüsimiseks. et minu jaoks kõik algab sellest, et kui, kui on mingi sisemine konflikt, ma otsin informatsiooni, ma loen. Ja siis ma hakkam kaalutlema, et kas kas see vastab minu minu maailmale või ei vasta. ma loen, mida teised kirjutavad ... mida teised arvavad. noh ja kus mina olen. Vot, ma püüan ennast positsioneerida, et kus mina olen antud olukorras.

L: laps kasvatab mind, kuna mina läksin ka täiesti endast välja, ma ütlesin, et mida ma pean nüüd tegema, ma olen juba kõike proovinud omast arust, aga midagi ei aita, seal ütleski laps mulle: emme, aga proovi niimoodi, et et kui... kui meil läheb käest ära, et tule ja kallista mind lihtsalt. Laps ütles mulle! Aga noh see situatsioon on see, et sa oled ise juba ma ei tea... tahaks juba peaga vastu seina joosta, aga.... Ja see on nüüd siamaani toimind. Ja ma lihtsalt niimoodi, et ei ole võimalik... mingi 8-aastane laps ütleb mulle niimoodi! No ma ütlen, mul tuleb kohe pisar silma.

Mainitud alternatiivsete kanalite eelisena toodi välja info kiire kättesaadavus, keskendumine just hetkel olulisele probleemile, erinevate lahenduste rohkus, võimalus saadud info juurde hiljem tagasi minna ning leida endale sobivaim lahendus. Toodi välja, et infot on palju, see on kergesti ja kiiresti kättesaadav ning inimesel on võimalik saadud infot endale sobivas tempos analüüsida ja ei ole võimalik, et otsides midagi olulist ei leita.

Teadmatus ja ebausaldusväärsus

Andmeid analüüsidest ilmnes ka, et koolituste sisu ning seal käsitletavate teemade ning saadavate tulemustega ei olda kursis. Ei olda kindlad, kas programmi sisu haakub pere vajadustega või on seal palju infot, mis sel hetkel on vanema jaoks ebaoluline. Toodi välja, et kuna enamik teoreetikuid ja teooriaid on pärit väljastpoolt Eestit ning on Eestisse jõudnud tõlkena, ollakse kahtleval seisukohal, kas info, mis lapsevanemateni jõuab, on pädev, asja- ja ajakohane ning eestlaste eripära arvestav.

E: ...sotsiaalselt kõik muutub, aga ... aga need õpetused nagu ei... Need on natukene sellises.. noh ongi nõnda näiteks Ameerikast üle võetud ... otsetõlge ... need ei ole kohandatavad päriselt.

Ebakindlust toetas tänane ühiskonnas nähtav erinevate kasvatustüüpide rohkus, kus iga pere teeb omamoodi ja igal perel on omad normid ning väärtused, mis ühest või teisest kohast üle võetud ning väljenduvad teravalt, kui erinevatest kasvukeskkondadest lapsed omavahel kokku saavad. See omakorda kinnitab vanematele, et koolitused on erinevad ning esindavad erinevaid kasvatusteooriaid, mistõttu võivad nad üksteisest kardinaalselt erineda. Teadmatus tekitab omakorda ebakindlust, kas valituks osutunud koolitus on sobiv valiku teinud lapsevanemale ja tema perele.

A: sjuuke kerge peataolek on jah praegu. Selles mõttes, et täielik segadus, et ühed kasvatavad ühtmoodi ja teised teistmoodi, täiesti vastandlikult. Siis kui need lapsed ka lõpuks omavahel kokku saavad, siis nad ongi nagu nii kardinaalselt erinevad, tekibki sjuuke täielik pusa, onju

Andmeid analüüsidest ilmnes, et vanemad näevad koolitusi, kui tagasi koolipinki minemist, kus teda hakatakse õpetama, kuidas peab olema ja käituma „õige lapsevanem“. Kogetakse hirmu, et vanem saab teadmise, et tema senine kasvatusviis on olnud vale. Vanem tajub end vastutustundliku, mõistliku ja mõtleva täiskasvanuna ning ei soovi, et keegi ütleb talle, kuidas on õige käituda või et ta käitub valesti. Koolitust nähakse pigem õpetamise ja vigade parandamise, kui toetamise ja julgustamisena.

I: ma olen lugenud igasuguseid pakkumisi, reklaame ja igasuguseid selliseid, kuidas aidata või kuidas teha nii või kuidas teha naa. Aga ma tõsiselt ei ole kunagi võtnud seda. Võib-olla see, et see väga tihti koolituse pealkiri või nimi ongi selline et „kuidas..“. Ja see „kuidas“ nagu peletab eemale. Võib-olla. Mind vähemalt. Jah, kohe tekib selline tunne, et nüüd hakatakse õpetama, et kuidas ma pean seda tegema ja seda tegema ja seda. Mina seda ei taha.

Korduvalt toodi ühe lapsevanema poolt välja arvamust, et programmid õpetavad lapsega trikitamist ehk manipuleerimist, et panna nippide abil laps käituma vanema jaoks aktsepteeritaval viisil. Peljati surnud ringi, kus lapsevanem õpetatakse lapsega manipuleerima ja laps, jälgendades lapsevanemat, õpib samuti manipuleerima. Samuti tõi lapsevanem mitmel korral välja teadmise, et meie vanemad kasvasid meid lähtuvalt oma teadmistest, ning me oleme vaatama sellele normaalsed inimesed kasvanud. Mis näitab, et sõnum koolituste sisust ja eesmärgist ei ole selgelt lapsevanemateni jõudnud.

T: mul on kogu aeg küsimus, et kas laps õppis ka mõned trikid ära? Sa kordad neid ja ta õpib ju Sinu käest. Ja-jaa, ta ütleb, ema ma olen Su üle uhke, kui Sa mu toa ära koristad. Uurimistulemuste põhjal saab öelda, info koolituste eesmärgist, sisust ning oodatavad tulemusest ei ole selgelt mõistetavana lapsevanemateni jõudnud.

Ajafaktor

Lapsevanemate jaoks on vajalik ja oluline olla koos lapsega. Ajalise faktorina toodi välja, et veedetaks koolitusele kuluv aeg pigem lapsega koos. Lapsevanemas tekkis konflikt, et sel ajal, kui tema õpib, kuidas olla hea lapsevanem, peab laps seni üksi kodus ootama. Selgus, et liigsed koolitükid või lapse sõidutamine ühest kohast teise nõuavad lapsevanema pidevat tähelepanu, mistõttu puudub ajaline ressurss koolitustel osalemiseks. Kui siiski osaletakse koolitustel, on tähtis, et laps oleks sel ajal hoitud ja kaitstud. Näiteks toodi välja, et mugav on käia lasteaedades toimuvatel koolitustel ajal mil laps on lasteaia rühmas hoitud.

T: ma ei saa ära torkamata jätta, et ei ole ju aega minna, sest et peab kodutöid tegema.

Arutelu

Toetudes saadud andmetele saab välja tuua, et lapsevanemate valmisolek koolitustel osaleda on vähene. Vanemad on avatud minema koolitustele, mille teema on kõitev ning kui koolitus toimub lapsevanema jaoks kohas, kuhu tal on mugav minna. Kuid lapse käitumisest üleskerkinud küsimuste ja mure korral, ei ole koolitus esimene valik probleemile lahenduse leidmiseks.

Uuringust lähtudes, saab ühe peamise valmisolekut mõjutva tegurina välja tuua vanemate eelistuse enda jaoks olulist infot Interneti vaheldusel otsida. Antud tulemust toetavad ka Na ja Chia (2008) ja Rothbaumi ja kolleegide (2008) varasemad uurimused, mis toovad välja, et viimastel aastatel on lapsevanemate jaoks saanud olulisimaks, kiireimaks ning sageli usaldusväärseimaks info leidmise allikaks lapsega esile kerkinud probleemide korral Internet. Mistõttu on koolituste

pakkujatel oluline koolitusi puudutav info Internetis vanemate kättesaadavaks teha. Lisaks, arvestades Interneti ja veebi üha laienevaid võimalusi ning vanemate kasvavat huvi veebi vahendusel enda jaoks olulist infot hankida, on mõistlik leida erinevaid võimalusi jõuda arvuti vahendusel lapsevanemateni, luues lisaks veebikeskseid koolitusi, tugisüsteeme, foorumeid vms.

Kuid andmetest lähtub ka, et probleemi üles kerkimisel toetutakse sageli elukaaslasele või abikaasale ning ollakse valmis kuulama ka kriitilise olukorras lapse mõtteid ja ideid. Saadud tulemus ühtib ka Karu ja kolleegide (2012) ning RISC Väärtushinnangute (2008) uuringute tulemustega, mis toovad välja, et eestimaalstel on kombeks peresisesed probleemid lahendada pere keskel.

Teise valmisolekut mõjutava tegurina saab andmete põhjal välja tuua, et koolituste sisu ja läbiviimise osas tajutakse ebaselgust ja teadmatust. Lisaks selgus, et ebausaldusvärsust tekitab lapsevanemate teadmine, et teooriad ja teoreetikud ei ole Eesti päritolu, mis seab kahtluse alla, kas nende pakutud teooriad sobivad Eesti konteksti. Uurimis tulemustest selgus ka, et vanematel on eelarvamus, et koolitustel õpetatakse trikke, kuidas lapsega manipuleerida. Seega on oluline, et info, mis koolitustest välja läheb, annab koolitusest ja saadavatest tulemustest võimalikult täpse ülevaate. Samuti on oluline, mil moel ja millise sõnumina see lapsevanemani jõuab.

Tulemustest ei ilmnenud, et lapsevanematel on ootusi koolitustega kaasnevatele lisaboonustele, mis võis olla tingitud faktist, et intervjuueerija võimalikke koolitusel osalemisega kaasnevaid boonuseid intervjuu käigus teemana ei tõstatanud. Selgus küll, et mugav on osaleda lasteaias toimuval koolitusel, kui laps saab samal ajal rühmas olla. Kolmanda tegurina selgus uurimistulemustest, et vanemad eelistavad, koolitusele kuluva aja pigem lapsega koos veeta, mis võib anda koolituste loojatele ja läbiviijatele tőuke mõelda, kas on võimalik vanematele suunatud koolitusi läbi viia selliselt, et ka laps neis osaleks. Teisest küljest seadis ajalised piirid laste sage abistamine koolist antud mahukate kodutööde tegemisel ning laste sõidutamine kooli, kodu ja treeningute vahet. Teades tegureid, mis mõjutavad vanemate valmisolekut koolitustel osaleda, on koolitust esitledes ning koolitust läbi viies võimalusel võimalik nendega arvestada.

Kokkuvõte

Käesoleva artikli teoreetilistele ja empiirilistele andmetele tuginedes järeldatakse, et vanemate valmisolek neile suunatud koolitustel osaleda on vähene. Ilmnes kolm peamist tegurit, mis mõjutavad vanemate valmisolekut neile suunatud koolitustel osaleda. Ühe tegurina saab tulemuste põhjal välja tuua, et vanemad leiavad tekkinud probleemidele lahendusi kiiresti ja mugavalt Interneti vahendusel ning lähedastega suheldes.

Teise olulise tegurina saab välja tuua lapsevanemate teadmatust ning ebausaldusvärsust koolituste osas, kuna ei olda kursusi pakutavate koolituste sisu ja saadavate tulemustega. Uurimistulemustele põhinedes saab kolmanda tegurina välja tuua ajalise faktori, kuna soovitakse koolitusele kuluv aeg lapsega veeta või ollakse sunnitud lapsi mahukates kodutöodes abistama ning lapsi kodu, kooli ja treeningute vahet sõidutama.

Kokkuvõtvalt saab uuringu tulemuste põhjal välja tuua, et lapsevanemate valmisolek koolitsutel osaleda on vähene ning kolmeks peamiseks valmisolekut mõjutvaks teguriks on koolitustele alternatiivsed infokanalid, teadmatuse ja ebausaldusvärsuse koolituste osas ning ajalise faktori.

Antud uurimuse mahtu arvestades, ei saa välja tuua üldistavaid tulemusi ega soovitusi edaspidiseks. Üldistamiseks vajalike tulemuste saamiseks on vajalik suuremamahuline uuring teostada.

Allikad

Aarsand, L. (2014). The knowledgeable parenting style: stance takings and subject positions in media encounters. *International Journal of Lifelong Education*, 33(5), 625-640.

Assarsson, L., & Aarsand, P. (2011). 'How to be good': media representation of parenting. *Studies in the Education of Adults*, 43, 78-92.

Dumas, J. E., Nissley-Tsiopinis, J., & Moreland, A. D. (2007). From Intent to Enrollment, Attendance, and Participation in Preventive Parenting Groups. *Journal of Child and Family Studies*, 16(1), 1–26.

Edovald, T. (2011). Vanemlusprogrammid kui vahend vanemlike oskuste parendamiseks Triple P näitel. Sotsiaalministeerium: käsikiri

Edovald, T., & Roosa, A. (2011). *Gordoni perekooli mõjust lastevanematele ja lastele viie koolituskursuse näitel*. [2014, oktoober 17].

http://www.sinamina.ee/public/dokumendid/raport_veeb_2012.pdf

Hindman, E., Brooks, A., & Zwan, R. v. (2012). Parenting program uptake: Impact of implementation factors on intention to enrol. *Advances in Mental Health*, 10(2), 127-137.

Huhn, R. P., & Zimpfer, D. G. (1989). Effects of a Parent Education Program on Parents and Their Preadolescent Children. *Journal of Community Psychology*, 311-318.

Huttunen, J. (2005). Kasvataja tegevus. In S. Hirsijärvi, & J. Huttunen, *Sissejuhatas Kasvatusteadustesse*, 45-60. Tallinn: Medicina AS.

Karu, M., Turk, P., Suvi, H., & Biin, H. (2012). *Lapse õiguste ja vanemluse monitooring*. Poliitikauuringute Keskus Praxis. [2014, oktoober 26]

http://www.sm.ee/sites/default/files/contenteditors/Ministeerium_kontaktid/Uuringu_ja_analuusid/Sotsiaalvaldkond/lapse_oiguste_ja_vanemluse_monitooring_-_kokkuvote.pdf

Kullaste, S. (2012). *Täiskasvanu õppimine ja õppimisvõimalused lapsevanemana*. [Magistritöö]. Tallinna Ülikool: Andragoogika osakond

Laherand M.-L. (2008) *Kvalitatiivne uurimisviis*, Tallinn: Infotrükk

Märja, T., Lõhmus, M., & Jõgi L. (2007) *Andragoogika raamat õppimiseks ja õpetamisest*, Tallinn: Kirjastus Ilo AS

Miller, S., & Sambell, K. (2003, July 25). What do Parents Feel they Need? Implications of Parents' Perspectives for the Facilitation of Parenting Programmes. *Children & Society*, 17(1) 32-44.

Morawska, A., Ramadewi, M. D., & Sanders, M. R. (2014). Using epidemiological survey data to examine factors influencing participation in parent-training programmes. *Journal of Early Childhood Research*, 12(3), 264-278.

Mytton, J., Ingram, J., Manns, S., & Thomas, J. (2014). Facilitators and Barrier to Engagement in Parenting Programs: A Qualitative Systematic Review. *Health Eduaction & Behavior*, 41(2), 127-137.

Na, J.-C., & Chia, S. W. (2008). Impact of online resources on informail leaners: Parents' perceptions of their parenting skills. *Computers & Education*, 51, 173-186.

Rothbaum, F., Martland, N., & Beswick Jannsen, J. (2008). Parents' reliance on the Web to finf information about children and families: Socio-economic differences in use, skills and satisfaction. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 29, 118-128.

Laste ja perede arengukava 2012–2020. Sotsiaalministeerium [2014, september 16].

http://www.sm.ee/sites/default/files/contenteditors/Lapsed_ja_pered/laste_ja_perede_arengukava_2012_-_2020.pdf

Telleen, S. (1990). Parental Belief and Help Seeking in Mothers' Use of a Community-Based Family Support Program. *Journal of Community Psychology*, 18, 264-276.

Whittaker, K. A., & Cowley, S. (2014). An Effective Programme is not Enough: A Review of Factors Associated with Poor Attendance and Engagement with Parenting Support Programmes. *Children & Society*, 26, 138-149.

Vooglaid, Ü. (1999). *Lastekodu kui kasvukeskkond*. Harjutusi ja ülesandeid lastekodu kasvatajatele ja juhatajatele. Tallinn: SOS Lasteküla Eesti Ühing.

Vooglaid, Ü. (2014) *Haridus ja elu*. [2014, November 07].

<http://ylokool.com/artiklid/haridus-ja-elu/>

Väärtushinnangute uuring RISC. Laste kaasatus ja vanemaharidus Eesti ühiskonnas. Lisa Eesti maaaruandele. (2008). Sotsiaalministeerium. [2015, jaanuar 2].

http://vana.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Sotsiaalvaldkond/kogumik/RISC_20eriaaruanne_Pere__20ja_lapsed_2008_L6plik_28.05_1_.pdf

ARTIKLID 2011

ARTIKLID 2012

ARTIKLID 2013

ARTIKLID 2014

ARTIKLID 2015

ARTIKLID 2016

ARTIKLID 2017

ARTIKLID 2018

ARTIKLID 2019

ARTIKLID 2020

ARTIKLID 2021

ARTIKLID 2022

ARTIKLID 2023

Otsi

Privaatsusreeglid

© 2025 Tallinna Ülikool | Haridusteaduste instituut | Andragoogika | CC BY-NC-ND 4.0